

AKAVAn ehdotukset Lissabonin strategian kansalliseen toimenpideohjelmaan

Esipuhe

Suomen hallitus valmistelee parhaillaan EU:lle Suomen kansallista toimenpideasiakirjaa Lissabonin strategiaan. AKAVA tukee Lissabonin strategiaa, jolla on kunnianhimoinen tavoite luoda Euroopan unionista maailman kilpailukykyisin osaamiseen perustuva talous. Vaikka tavoitetta ei enää kyetä saavuttamaan vuoteen 2010 mennessä, paljon voidaan tehdä EU:n taloudelliseksi nostamiseksi.

Tämä AKAVAn hallituksen hyväksymä tavoitteisto sisältää AKAVAn näkemykset ja ehdotukset Lissabonin prosessin Suomen maakannanottoon. Suomi menestyy ja nostaa elintasoaan vain parantamalla tuottavuutta ja nostamalla työllisyysastetta. Ne ovat Suomen talouspolitiikan kovia ytimiä. Siksi AKAVA on keskittynyt neljään keskeiseen seikkaan: koulutusjärjestelmään, tutkimukseen ja tuotekehitykseen, hyvinvointipalvelujen kehittämiseen sekä palkan- ja tulonmuodostukseen. Tärkeätä on turvata julkisten menojen pitkän aikavälin rahoituspohja työllisyyden ja tuottavuuden kasvun kautta.

Erityisen suuren vastuun tämän asiakirjan laatimisesta ovat kantaneet ekonomisti Eugen Koev ja kansainvälisten asioiden päällikkö Markus Penttinen.

Risto Piekka
puheenjohtaja

Sisältö

1. Makrotalouspolitiikka: talouden vakaus ja julkisen talouden kestävyys ...	6
1.1 Työllisyys ja tuottavuus ovat avainasemassa	6
1.2 Palvelurakennemuutos keskeinen työkalu	6
Julkisten palveluiden taso määritettävä	6
Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus uudistettava	7
Kuntien yhteistyötä eri muodoissa lisättävä	7
Julkinen sektori kilpailukykyiseksi työnantajana	7
2. Mikropolitikka: kilpailukykyä ja tuottavuutta edistävät rakennemuutokset	8
2.1 Koko koulutusketju kansainväliselle huipputasolle	8
2.2 Innovaatiojärjestelmän vahvistaminen	8
2.3 Ulkomainen osaaminen suomalaisen kilpailukykyyn tueksi	9
2.4 Vastuu hyvinvointipalveluiden järjestämisestä kunnille, tuotantomallit ja palveluvalikoima monipuolisemmaksi	10
2.5 Rakennemuutosta ja kestävästä kehitystä tukeva energiapolitiikka	11
3. Työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen	12
Liitekuviot:	13

AKAVAn ehdotukset Lissabonin strategian kansalliseen toimenpideohjelmaan

Yhteenveto

AKAVA suhtautuu myönteisesti Lissabonin prosessiin ja sen tavoitteeseen luoda EU:sta maailman kilpailukykyisin osaamiseen perustuva talous. Prosessi on osoittanut Suomella olevan sekä vahvuuksia että heikkouksia. AKAVA toivoo, että Lissabonin prosessista tehdään mahdollisimman tuloshakuinen ja käytännönläheinen.

Lissabonin prosessi on nähtävä myötävaikuttavana keinona pitää Suomen perusopetus korkeatasoisena sekä välineenä, jolla myös suomalainen korkeakoulutus ja tutkimus saataisiin laaja-alaisesti huipputasolle. Lisäksi se tukee suomalaisen osaamis- ja innovaatiojärjestelmän tarvitsemää kansainvälistämistä sekä korkeakoulujen verkostoitumista. Globalisaatiossa voi menestyä vain panostamalla koulutukseen, tietotekniikan hyödyntämiseen, tutkimukseen ja myös liiketoimintaosaamiseen.

Työllisyysasteen nostamisen, tuottavuuden kohottamisen sekä työn vetovoiman lisäämisen pitää myös olla keskeisiä kansallisessa Lissabonin raportissa. Se tarkoittaa mm. palkkauksen, verotuksen ja tulonsiirtojen yhteensovittamista. Suomen ansiotuloverotus on saatava vanhojen EU-maiden keskitasolle kaikissa tuloluokissa ja ylin marginaalivero 50 prosenttiin. Muunlainen ansiotuloverotuksen kehitys on täysin ristiriidassa osaamiseen perustuvan talouskasvun ja 75 prosentin työllisyysasteen tavoitteiden kanssa.

Työllisyyden ja kasvun edistämiseksi AKAVA on valmis kehittämään työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää. Palkanmuodostuksen osalta TUPO:ssa on siirryttävä sopimukseen, jossa määritellään ainoastaan sopimuskorotusten kustannusvaikutuksen taso, jonka tulee olla kaikille sopimusaloille sama. Olemme valmiina edistämään paikallista sopimista edellyttäen, että akavalaiset ryhmät ovat neuvotteluissa tasavertaisessa asemassa työnantajan ja muiden henkilöstöryhmien kanssa.

Julkisen sektorin rahoituksen pitkän aikavälin kestävyys riippuu yleisen työllisyyden ja talouskasvun lisäksi suuressa määrin myös siitä miten sen oma tuottavuus kehittyy. Julkisen sektorin tuottavuus paranee muun muassa organisaatioita, henkilöstörakennetta ja johtamista kehittämällä. Päämäärän saavuttaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia erityisesti kuntasektorilla.

1. Makrotalouspolitiikka: talouden vakaus ja julkisen talouden kestävyys

Makrotaloudellinen vakaus on perusedellytys talouskasvun ja työllisyyden suotuisalle kehitykselle. Syksyllä solmittu tulopoliittinen kokonaisratkaisu ja hallituksen talouspolitiikka lähtee siitä, että vuosina 2005–2007 Suomen talouskasvu pysyy hyvänä, inflaatio on alle 2 prosenttia ja julkinen sektori kokonaisuudessaan pysyy selvästi ylijäämäisenä (sosiaaliturvarahastojen ansiosta).

1.1 Työllisyys ja tuottavuus ovat avainasemassa

Suomen vakausohjelman yhteydessä tehdyt laskelmat kuitenkin osoittavat, että mikäli julkisen sektorin tuottavuus ei parane, pitkällä aikavälillä kasvavia eläke-, sairaus- yms. ikäsidonnoisia menoja ei pystytä hoitamaan ilman liiallista velkaantumista tai tuloverotuksen (työntekijän eläkemaksujen) selkeää kiristymistä. Verraten pienikin julkisen tuottavuuden nousu nykyisestä (0,5 % vuositasolla) parantaisi Suomen vakausohjelman syksyn 2004 tarkistuksessa esitettyjen laskelmien mukaan oleellisesti julkisen sektorin tasapainoa. Tällöin sosiaali- ja terveyspalvelumenojen bruttokansantuoteosuuden kasvu jäisi kolmasosaan verrattuna tilanteeseen, jossa tuottavuus ei kasva ollenkaan. Myöskään julkisen talouden alijäämä ei ylittäisi 3 % missään vaiheessa ajanjaksona 2005–2050.

- Julkisen sektorin rahoituksen pitkän aikavälin kestävyys tulee taata työllisyysastetta nostamalla ja tuottavuutta parantamalla erityisesti julkisella sektorilla. Tämä tapahtuu muun muassa organisaatioita, henkilöstörakennetta ja johtamista kehittämällä. Päämäärän saavuttaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia erityisesti kuntasektorilla.

- AKAVA painottaa, että julkisen sektorin tuottavuutta pitää aina tarkastella ottaen huomioon sen tarjoamien palvelujen tuloksellisuus, vaikuttavuus ja laatu.

- Julkisen sektorin eri hallinnonalojen tuottavuusohjelmien laatiminen on välttämätöntä, mutta edellyttää, että alan ammattijärjestöt otetaan nykyistä laajemmin ja riittävän aikaisessa vaiheessa mukaan kehittämään julkisen hallinnon ja palvelutuotannon tuottavuutta ja tehokkuutta.

- Veropolitiikalla tulee tukea kansalaisten ostovoimaa ja sen kautta kasvua ja työllisyyttä. Hyvinvointipalvelujen rahoitusta ei turvata korkeilla veroasteilla, vaan suurella veronmaksajien määrällä. Pidämme kiinni vaatimuksestamme saada Suomen ansiotuloverotus vanhojen EU-maiden keskitasolle kaikissa tuloluokissa ja ylin marginaalivero 50 prosenttiin. Muunlainen ansiotuloverotuksen kehitys on täysin ristiriidassa osaamiseen perustuvan talouskasvun ja 75 prosentin työllisyysasteen tavoitteiden kanssa.

1.2 Palvelurakennemuutos keskeinen työkalu

Hallituksen palvelurakennemuutoksessa tarkastelun kohteena tulee olla sekä palvelujen käyttäjien, maksajien että palvelujen tuottajien näkökulmat. Tärkeimpiä kysymyksiä ovat palvelujen rahoitus- ja järjestämisvastuu, julkisten palveluiden taso, vaikuttavuus ja tuottavuus sekä julkisen sektorin kilpailukyky työpaikkana. Vastuu palvelujen järjestämisestä ja niiden tasosta pitää edelleen säilyttää pääosin kunnilla, mutta niiden ei tarvitse tuottaa kaikkia palvelujaan itse. Kun järjestelmään kohdistuu kustannus- ja muutospaineita, subjektiivisten oikeuksien lisäämiseen tulee suhtautua äärimmäisen varauksellisesti.

Julkisten palveluiden taso määritettävä

Palveluiden tason liittyviin tavoitteisiin pääsemiseksi AKAVA näkee useita keinoja. Tilaa ja tuottaja on pääsääntöisesti pyrittävä erottamaan. Mahdollisimman tehokkaan ja taloudellisen toiminnan varmistaminen vaatii kuntien yhteistyön laajentamista ja syventämistä. Tarvitaan myös pitkäjänteistä ja avointa henkilöstöpolitiikkaa.

- Julkisten palveluiden tarkoituksenmukainen taso on määriteltävä. Tämä on välttämätöntä, jotta saataisiin oikeanlainen kuva julkisen sektorin tuottavuudesta ja voitaisiin esittää selkeät tavoitteet ja keinot tuottavuuden parantamiseksi. Samalla tuottavuuden tarkastelua varten

pitää luoda työkalut, joilla voimavarojen käyttöä voidaan seurata ja tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioida riittävän pitkällä aikajänteellä. Palveluiden tason määrittämisessä ja tuottavuudesta huolehtimisessa ratkaisevassa asemassa ovat päätöksenteko, johtaminen, työn organisointi ja toimintatavat. Pysyviä parannuksia ei saada aikaan työntekijöiden ylikuormituksella.

AKAVA korostaa, että

- seutuyhteistyö tulee eri aloilla nivoa osaksi kuntien palvelustrategiaa
- kuntien yhdistämistä ja yhteistyön syventämistä on edistettävä
- valtion tulee lisätä vapaaehtoisia kannusteita kuntien yhteistyön parantamiseksi ja kuntaliitosten liitosavustuksia tulee kehittää
- toimivia rahoitus- ja palvelumalleja tulee etsiä alueellisilla kokeiluilla
- sosiaalityöntekijöiden ammatinharjoittamista ja lasten päivähoitoa ja varhaiskasvatusta koskevat lainsäädäntöhankkeet tulee toteuttaa
- henkilöstön edustajien tulee osallistua palvelujen tuottavuuden, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen tähtäävien toimien suunnitteluun ja arviointiin.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus uudistettava

- Sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituksessa on vahvistettava vakuutusperiaatetta SOMERA-toimikunnan mietinnön linjausten pohjalta.
- Vakuutusperiaatteen mukaisesti ansiosidonnaisia etuuksia koskevat taitteet on poistettava.
- Kunnallisilla asiakasmaksuilla ei saa hoitaa tulontasausta. Se aiheuttaa tuloloukkua ja on este palveluyrittämisen kehittymiselle ja siten työllistymiselle.

Kuntien yhteistyötä eri muodoissa lisättävä

- Kuntakeskeisestä ajattelusta on edettävä yhä enemmän kohti seudullista ajattelua ja seutuyhteistyö tulee nivoa osaksi kuntien palvelustrategiaa. Kuntien resurssia voidaan säästää karsimalla päällekkäisiä toimintoja, tarkistamalla toimintatapoja, tehostamalla infrastruktuurin käyttöä ja lisäämällä hallintojen välistä yhteistyötä. Nämä toimenpiteet tulee toteuttaa siten, että palvelujen saatavuus ei aseta eri kuntien asukkaita eriarvoiseen asemaan.
- Valtion tulee lisätä vapaaehtoisia kannusteita kuntien yhteistyön parantamiseksi ja kuntaliitosten liitosavustuksia tulee kehittää niin, että ne kannustavat tuottavuutta parantaviin muutoksiin. Yhdistyvien kuntien aitoon toiminnallisuuteen, alueellisen identiteetin säilymiseen sekä yhteenkuuluvuuteen on kiinnitettävä huomiota.
- Tarvittaessa toimivia rahoitus- ja palvelumalleja voidaan etsiä alueellisilla kokeiluilla, joita tuetaan kannustein.

Julkinen sektori kilpailukykyiseksi työnantajana

- Julkisen sektorin henkilöstön palvelussuhteiden ehtojen pitää olla kilpailukykyisiä yksityiseen sektoriin verrattuna pätevä työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Ura- ja palkkakehityksen on oltava aidosti kannustavaa ja palkittava korkeaa osaamista sekä työn ja tuloksen tekemistä että vastuun kantamista. Muutostilanteissa henkilöstön pitää olla suunnittelussa ja valmistelussa mukana. Tämä koskee myös hallituksen palvelurakennemuutusta.

2. Mikropolitiikka: kilpailukykyä ja tuottavuutta edistävät rakenneuudistukset

2.1 Koko koulutusketju kansainväliselle huipputasolle

Kattava, julkisesti rahoitettu koulutus on tasa-arvoisen yhteiskunnan perusta. Lissabonin strategiassa Euroopan kriittiseksi menestystekijäksi nimetään osaaminen. Huipputasoinen koulutusjärjestelmä kaikissa koulutusasteissa ja koulutusmuodoissa on tärkein edellytys sille, että maamme pysyy kilpailukykyisenä kiristyvässä kilpailussa. Tämä edellyttää sekä korkeaa koulutuksen perustasoa että huippuyksiköitä. AKAVA on pitkäjänteisesti vaatinut panostamista koko suomalaisen koulutusjärjestelmän laatuun. Koulutusjärjestelmämme on oltava laadukas ja sisällöllisesti joustava, jotta opiskelijat pystyvät valmistumaan työmarkkinoille siten, että hankitulla koulutuksella on kysyntää työelämässä. Laadun parantaminen edellyttää koko koulutusketjun tarkastelemista samanaikaisesti. Opetushenkilöstön määrän, käytettävissä olevien resurssien ja koulutusohjelmien keston tulee olla oikeassa suhteessa koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin. Suomalaisten yliopistojen ja korkeakoulujen haasteet kasvavat kansainvälisen osaamiskilpailun myötä, ja niiden on keskityttävä koulutuksen laadullisen sisällön kehittämiseen yksipuolisen määrällisen tarkastelun sijaan.

- Koulutusjärjestelmää on tarkasteltava kokonaisuutena varhaiskasvatuksesta tutkijakoulutukseen. Sen rahoitus on turvattava kaikissa olosuhteissa ja rahoituksen mitoitus tulee olla suhteessa asetettuihin laadullisiin ja määrällisiin tavoitteisiin. Määrällisiin tavoitteisiin ei saa pyrkiä koulutuksen laadun kustannuksella ja koulutus tulee mitoittaa oikeaan suhteeseen tulevaan työvoimatarpeeseen kaikilla aloilla ja koulutusasteilla. Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on panostettava määrän sijasta laatuun. Tehtyjen tutkimusten mukaan korkeasteen koulutuksen haasteet kasvavat globalisaation myötä. Haasteisiin vastaaminen tarkoittaa, että ensisijaista on koulutuksen laatu ja sisältö.

- Korkeakoulusektorin, erityisesti yliopistojen, opetuksen ja tutkimuksen kansainvälinen kilpailukyky on varmistettava. Keinoja ovat resurssien lisäämisen lisäksi koulutuslaitosten erikoistuminen ja verkottuminen sekä opettajien, opiskelijoiden ja tutkijoiden kansallisen ja kansainvälisen liikkuvuuden edistäminen.

- Opettajien ja tutkijoiden palkkojen ja muiden työsuhteen ehtojen on oltava kilpailukykyisiä. Apurahan saajien sosiaaliturva on järjestettävä.

- Tulevaisuuden kehitystä ja työmarkkinoiden koulutustarpeita tulee arvioida nykyistä paremmin. Tämä edellyttää jatkuvaa, avointa ja monipuolista selvitystyötä nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten sekä työelämää lähellä olevien tutkimuslaitosten kanssa. Riippumattomia laadun arviointeja tulee edelleen kehittää koulutussuunnittelun luontevana osana.

- Elinikäisen oppimisen järjestelmän tulee tukea työelämälähtöistä aikuiskoulutusta. Työelämän muutos edellyttää oppimista koko työuran ajan. Suomen suuri korkeasteen koulutusvolyyymi edellyttää mittavia panostuksia myös aikuiskoulutusjärjestelmään. Tutkimusten mukaan korkeasteen tutkinnon suorittaneiden täydennyskoulutustarve on kaikista henkilöstöryhmistä suurin.

2.2 Innovaatiojärjestelmän vahvistaminen

Kansallisessa globalisaatioraportissa painotetaan, että uudistuva tuotantorakenne ja kansainvälisen kilpailun voimistuminen korostavat entisestään tutkimuksen, tuotekehityksen ja innovaatioiden merkitystä liiketoiminnan ja kilpailukykyisen toimintaympäristön kehittämisessä. Suomen on jatkuvasti löydettävä maailmanmarkkinoille sellaista tarjottavaa, jonka lisäarvo on suuri ja jossa syrjäisen sijainnin aiheuttama logistiikkahaitta on pieni. Tuotteita ja palveluita on kehitettävä jatkuvasti.

Useilla tavoilla mitattuna Suomessa panostetaan varsin paljon tutkimus- ja kehitystoimintaan, mutta käytetyt panokset eivät ole johtaneet kaikilla kansantalouden sektoreilla riittävään tuotteiden ja tuotantoprosessien uudistumiseen. Olemassa olevaa teknologiaa ei varsinkaan palvelualoilla käytetä tehokkaasti, liiketoimintaosaaminen on puutteellista ja innovatiivinen kasvuyrittäjyys vähäistä. Rahoitusta tulee ohjata myös niille alueille, joilla on todettu kehittämismahdollisuuksia, ku-

ten liiketoimintaosaamiseen, asiakaslähtöisten ja tietointensiivisten palveluinnovaatioiden kehittämiseen ja kaupallistamiseen, kasvuyrittäjyyden tukemiseen ja yritysten pääsyyn kansainvälisille markkinoille ja alueille, joilla on parhaat kasvumahdollisuudet ja jotka tukevat parhaiten talouskasvua.

- Yliopistojen perustutkimus muodostaa innovaatiojärjestelmän pohjan. Lisäresurssien kohdentamisessa otetaan huomioon myös kansallisessa globalisaatioreportissa todetut innovaatiojärjestelmämme heikkoudet.

- Julkisia tutkimus- ja kehitystoiminnan resursseja on kasvatettava vähintään 7 prosenttia vuodessa kuluvan vuosikymmenen aikana. Julkisen lisäpanostuksen tavoitteena on saada koko t&k-toiminnan rahoitus nousemaan 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Julkisen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen lisäpanostukset on kohdistettava teknologisen kilpailukyvyn ylläpitämiseen ja huippututkimuksen edellytysten vahvistamiseen aloilla, jotka arvioidaan kansantalouden kasvun ja tuottavuuskehityksen kannalta keskeisiksi, nano- ja bioteknologioiden rinnalla myös ympäristö- ja hoiva- ja kulttuurialalla.

- Julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta koskevat päätökset on tehtävä selkeästi tutkimuksellisiin ja liiketaloudellisen perustein. Esimerkiksi aluepolitiikkaa varten on olemassa eri instrumentit.

- Elinkeinotukiin käytettävissä olevia varoja tulee kohdentaa nykyistä enemmän pääomasijoitusrahastoihin, jotka tekevät kaikista varhaisimpia, ns. siemenvaiheen sijoituksia aloittaviin innovatiivisiin yrityksiin sekä riskinottoon kasvuyritysten rahoittamisessa. Lisäksi tulee kehittää instrumentteja, joilla edistetään yksityisen pääoman mahdollisuuksia sijoittaa aloittaviin yrityksiin tätä varten perustettujen rahastojen kautta. Tällaista sijoittamista tulee kannustaa soveltuvilla veroinsentiveillä.

- On laadittava tietointensiivisten palveluiden kasvu ja tuottavuutta edistävä tutkimus- ja kehittämisohjelma ja niiden viennin edistämiseksi pitkäjänteinen kansainvälistymisstrategia. On perustettava palvelualojen pääomasijoitusrahasto, jonka sijoitukset kohdistuvat erityisesti innovatiivisiin ja kasvuhakuisiin pk-yrityksiin, jot-

ka pystyvät toimimaan tulevaisuudessa kannattavasti ja omaavat pysyvät toimintaedellytykset. Sijoituskohteita olisivat henkilökohtaista erityisosaamista edellyttävät tietointensiiviset palvelut ja kunnille hyvinvointipalveluja tuottavat yritykset. Rahastolle on asetettava selkeä tuottotavoite.

- Julkiset yrityspalvelut tulee uudistaa vastaamaan elinkeinoelämän ja kasvuyrittäjyyden todellista tarvetta siten, että yritykset saavat laadukasta, proaktiivista palvelua yhdeltä luukulta hallinnollisista rajoista riippumatta. Työnjakoa julkisten ja yksityisten yrityspalveluiden välillä selkeytetään.

- EU:n rakennerahastovaroja on suunnattava suhteellisesti enemmän innovaatiotoiminnan ja sen alueellisten edellytysten kehittämiseen ja siemenrahoituksen lisäämiseen.

2.3 Ulkomainen osaaminen suomalaisen kilpailukyvyn tueksi

Suomessa tulee synnyttää merkitykseltään globaaleja osaamiskeskittymiä, joissa pystytään sekä kehittämään uutta tietoa ja osaamista että soveltamaan sitä elinkeinotoiminnassa taloudellisen lisäarvon kasvattamiseksi. Tämä edellyttää, että Suomi onnistuu houkuttelemaan riittävästi myös ulkomaisia osaajia. Tarvitaan aktiivinen maahanmuuttopolitiikka.

Tarve saada ammattitaitoista työvoimaa niin lähialueilta kuin länsimaistakin Suomeen koskee kaikkia toimialoja, mutta kilpailu juuri huippuosaajista ja asiantuntijoista on kansainvälisesti kovinta – ja siinä kilpailussa menestyminen on tärkeää. Huippuosaajien houkuttaminen edellyttää Suomessa mm. kansainvälisesti kilpailukyistä palkkaus- ja verojärjestelmää. Henkilöverotuksen osalta nykyinen lähdeveroon perustuva yrityksen ulkomaisen avainhenkilön verokohtelu on perusteltu vain siirtymäkauden ratkaisuna kunnes ansiotuloerotus Suomessa saadaan kaikissa tuloluokissa kansainvälisesti kilpailukykyiselle tasolle.

Ostovoiman tason, palkkatason ja verotuksen lisäksi Suomen houkuttelevuuteen ja kiinnostavuuteen vaikuttavat myös kattavat ja laadukkaat julkiset palvelut. Toimivat ja oikeudenmukaiset työmarkkinat, korkealaatuinen kansainvälinen peruskoulutusjärjestelmä, perheenjäsenten työllistyminen, urakehitykselle positiiviset työmahdollisuudet ja turvallinen yhteiskunta ovat myös tärkeitä tekijöitä.

- Suomeen suuntautuvien ulkomaisten suorien investointien edistämiseksi vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyötä sekä lisätään niiden voimavaroja. On luotava yhteinen toimintastrategia Finprolle, Invest in Finlandille, Tekesille, Suomen Akatemialle, TE-keskuksille ja ulkoasiainhallinnolle investointien houkuttelemiseksi.

- Ulkomaisen avainhenkilöstön palkkaus- ja verojärjestelmää kehitettäessä pidetään kannatettavana, että alennetaan lähdeveroprosenttia ja vähimmäispalkkatasoa, johon ko. lähdeveroprosenttia sovelletaan, mutta vain osana laajempaa veropoliittista ohjelmaa, jolla saadaan suomalaisten ansiotuloverotus vanhojen EU-maiden tasolle kaikissa tuloluokissa. Muuten on vaarana, että verotus suosii vain ulkomaalaisten lyhytaikaista oleskelua.

- Suomessa pitää olla tutkimushankkeita ja ohjelmia, jotka houkuttelevat ulkomaisia huippututkijoita. Tämänkin vuoksi yliopistojen perustutkimuksen rahoituksen on oltava sellaisella tasolla, että Suomessa pystytään tekemään kansainvälisesti merkittävää tutkimusta.

- Ilman työntekijän oleskelulupaa työskentelevien henkilöiden perheenjäsenillä tulee olla oikeus työntekoon oleskelunsa perusteella samoin edellytyksin kuin työntekijän oleskeluluvalla työskentelevän henkilön perheenjäsenten. Esimerkiksi ulkomaalaisten johtajien, tutkijoiden ja asiantuntijoiden Suomessa olevilla perheenjäsenillä tulee olla oikeus työntekoon ilman erillistä työntekijän oleskelulupaa.

- Ulkomaalaisten työntekijöiden kotoutumista on tehostettava. Tällä hetkellä kotoutumispalveluita on tarjolla vain humanitäarisin perustein muuttaville. Mm. ulkomaalaisten erityistarpeet koulutusjärjestelmässä tulee huomioida. Maahanmuuttajien kieli- ja kulttuuri-koulutusta on laajennettava vastaamaan todellista tar-

vetta. Kansallisen kielen lisäksi suomalaisilla työmarkkinoilla tarvittava suomen kielen suullinen ja kirjallinen taito on erittäin tärkeää rekrytoitumisessa ja työnteossa, erityisesti opetus- ja terveydenhuoltoalalla.

- Ulkomaalaisella työntekijällä tulee olla samat työsuhteen ehdot ja työehtosopimuksen mukainen palkka kuin suomalaisellakin.

2.4 Vastuu hyvinvointipalveluiden järjestämisestä kunnille, tuotantomallit ja palveluvalikoima monipuolisemmaksi

EU-maiden valtiovarainministerien muodostama Ecofin-neuvosto laatii komission suosituksen perusteella vuosittain Talouspolitiikan laajat suuntaviivat –asiakirjan, jossa annetaan suosituksia jäsenvaltioiden ja yhteisön talouspolitiikan suuntaviivoiksi. Suomen osalta näissä suosituksissa on korostettu julkisen sektorin tehokkuuden parantamista mm. julkisten hankintojen kilpailuttamisen avulla.

AKAVAn mielestä vastuu hyvinvointipalvelujen järjestämisestä tulee säilyä pääosin kunnilla, mutta palvelujen tarjoamiseksi on etsittävä uusia yhteistyön muotoja julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kesken. Kansalaisten valinnanmahdollisuuksia erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tulee lisätä.

- Julkista palvelutuotantoa voidaan ja tulee täydentää yksityisen sektorin toimin. Yrittäjyyden ja ammatinharjoittamisen edellytyksiä on parannettava esimerkiksi verotussäädöksiä tarkistamalla ja yrittäjän sosiaaliturvan vaihtoehtoja kehittämällä.

- Yksityisen ja julkisen sektorin välinen palvelujen hintaero kansalaisten maksaman omavastuuosuuden osalta on nykyisellään liian suuri. Yhteiskunnan ja yksityisen henkilön itsensä täysin maksamalle palvelun kustannusjaolle on saatava muitakin välimuotoisia vaihtoehtoja. Keinoina voidaan käyttää yksityisten palvelujen korva-

ustaksojen nostamista, julkisen maksuosuuden antamista esim. hoitotelinä tai verovähennysoikeuden säätämistä.

Tulevaisuudessa kilpailuttaminen, palvelusetelit, ostopalvelut ja muut palveluiden hankintaan liittyvät perinteisistä poikkeavat vaihtoehdot tulevat lisääntymään. Myös esitettyä vapaaehtoisen hoivavakuutuksen käyttöönottoa tulee kehittää esimerkiksi vakuutusmaksujen verovähennysoikeudella.

2.5 Rakennemuutosta ja kestävästä kehitystä tukeva energia- politiikka

EU:n energiamarkkinoiden ja energiapolitiikan kehityksessä Suomen tulee säilyttää jatkossakin kärkipään asema.

■ Kansallinen energiahuolto tulee turvata kaikissa olosuhteissa, ja valtaosa tarvitsemastamme energiasta tulee tuottaa kotimaassa. On huolehdittava, että kansainväliset ympäristösopimukset edistävät energiatehokasta ja osaamiseen perustuvaa tuotantoa, energia- ja ympäristösuojelualan tasoa sekä elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä.

3. Työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen

Suomi ei kehity ellemmme osaa palkita ponnistuksia ja niissä onnistumista. Työn tulosten, osaamisen, vastuun kantamisen ja itsensä kehittämisen pitää näkyä palkassa eikä hyötyä saa ulosmitata verotuksessa. Korkea työttömyys ja alhainen työllisyysaste ovat ylivoimaisesti suurin haaste suomalaiselle hyvinvoinnille.

Rakenteellisen työttömyyden poistaminen on ainoa mahdollinen ratkaisu köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Suomessa pitäisi toisaalta kasvattaa korkean osaamisen, tuottavuuden ja tulotason työpaikkojen osuutta, mutta samalla myös vähemmän tuottavalle työvoimalle pitäisi olla tarjolla työtä, joka takaa riittävän toimeentulon.

Suomalainen sopimusjärjestelmä on taitavasti käytettynä yksi keskeisimpiä kansallista kilpailukykyämme lisääviä tekijöitä. Viime syksyllä solmittu TUPO on osoitus osapuolten halusta ja kyvystä sopeutua muutokseen. Sovittu muutosturvajärjestelmä on oikea tapa edistää irtisanottavien uudelleentyöllistymistä nostamatta työnantajien työllistämiskynnystä. Myös palkankorotusten tason ja erityisesti palkankorotusten muodon osalta päästiin sellaiseen ratkaisuun, joka kohtelee kaikkia toimialoja ja henkilöstöryhmiä oleellisesti tasapuolisemmin kuin aikaisemmin.

- Palkanmuodostuksen osalta TUPO:ssa on siirryttävä sopimukseen, joissa määritellään ainoastaan sopimuskorotusten kustannusvaikutuksen taso, jonka tulee olla kaikille sopimusaloille sama. Palkankorotuksen jakotavasta puolestaan on sovittava työehtosopimusneuvotteluissa osapuolten kesken. Halutessaan työ- ja virkaehtosopimusosapuolet voivat siirtää palkankorotukset osittain tai kokonaan paikallisesti sovittaviksi.

- Paikallinen sopiminen on tärkeää ja sitä tulee edistää. Paikallinen sopiminen edellyttää kuitenkin, että akavalaiset ryhmät ovat neuvotteluissa tasavertaisessa asemassa työnantajan ja muiden henkilöstöryhmien kanssa. Paikallisesti sovittavista asioista ei voida määrätä TUPO:ssa. Vain työ- ja virkaehtosopimusten osapuolet voivat ja saavat päättää mitkä asiat ja missä laajuudessa siirretään paikallisesti sovittaviksi.

Palkanmuodostuksen lisäksi verotus ja tulonsiirrot vaikuttavat voimakkaasti työnteon, osaamisen kartuttamisen, vastuunkannon ja yrittämisen kannattavuuteen. Makrotalouselämyksen luvussa esittämämme ansiotulo-verotusta koskeva linjaus on välttämätöntä toteuttaa.

Tämän lisäksi tulee ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

- Työn tekemisen pitää olla kaikissa tilanteissa kannattavin vaihtoehto. Palkka-, vero- ja tulonsiirtojärjestelmien yhteensopivuus on pikaisesti kartoitettava uudestaan, sillä viimeisestä kartoituksesta on kulunut jo kymmenen vuotta. Mahdolliset kannustinloukut on poistettava.

- Matalan tuottavuuden työn työpaikkojen lisäämiseksi kotitalousvähennyksen enimmäismäärää on selkeästi korotettava ja sen käyttötarkoituksen piiriä laajennettava.

Työttömyyteen tai työttömyysuhkaan on puututtava aktiivisin toimin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. On yksiselitteisesti osoitettu, että työttömyyden pitkityminen heikentää uudelleentyöllistymismahdollisuuksia. TUPO:ssa sovittu ja kesällä voimaan tullut ns. muutosturva -lainsäädäntö on tältä osin oikeansuuntainen ratkaisu. Jatkossa on seurattava, kuinka hyvin henkilökohtaiset työllistymissuunnitelmat ja niissä esitetyt aktiiviset toimenpiteet edistävät uudelleen työllistymistä.

Suomessa peruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittamattomien määrä on vakiintunut tasolle noin 15 % ikäluokasta. Ammattitaidottomien riski syrjäytyä työmarkkinoilta on suuri.

- Perusopetuksen resursseja on lisättävä siten, että varhainen koulunkäynnin keskeyttäminen estetään.

Suomalaisen työelämän laatua ja tasa-arvoa tulee jatkuvasti kehittää. Työelämän laadulla on keskeinen merkitys palkansaajien työssä jaksamisen, työurien pidentämisen ja innovatiivisen talouden kannalta.

- Työelämän pitkäjänteistä kehittämistä edistävien työelämän kehittämisohjelmien resursointi tulee turvata.

- Palkansaajien tarpeet huomioon ottavia joustavia työn organisointi- ja työaika-järjestelyjä tulee edelleen kehittää.

- Epäselvästi perusteltujen määräaikaisten työsuhteiden laaja käyttö ja määräaikaisten ketjuttaminen julkisella sektorilla, erityisesti valtionhallinnossa, ovat muodostuneet erityisesti nuorten koulutettujen ongelmaksi, johon on löydettävä ratkaisu tekeillä olevan selvitystyön tuloksena.

Liitekuviot:

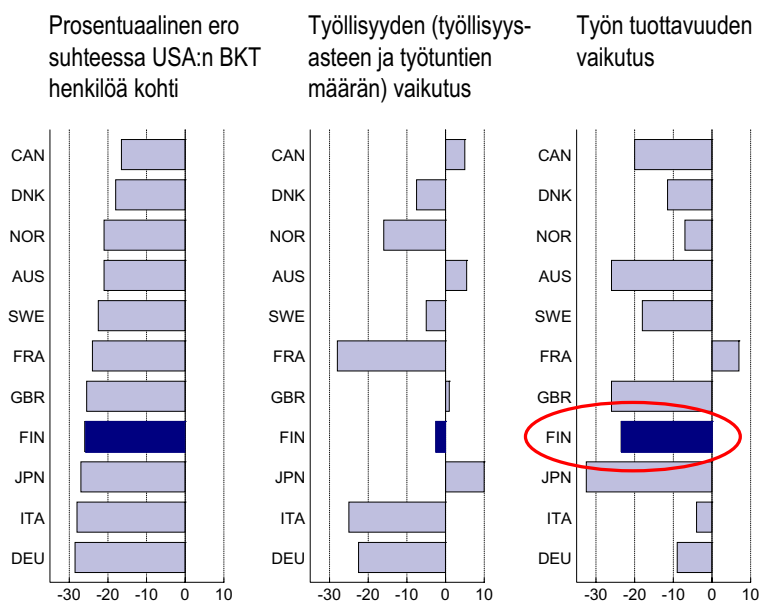
- Pitkän aikavälin skenaario
- USA:n ja eräiden muiden maiden tulotasoon syyt
- Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä vuonna 2003 EU-15 maissa
- Työikäisen (15–v.) väestön koulutustaso ikäryhmittäin 2003
- Suomen asema ja sen kehitys suhteessa vertailumaihin vuosina 2004–2005 teknologiabarometrin mukaan
- Bruttovuosiansiot Suomessa ja EU-15 maissa 2002 ammattiryhmittäin
- Korkea-asteen koulutuksen saaneiden ostovoimakorjatut bruttovuosiansiot 2002
- Korkea-asteen koulutuksen saaneiden ostovoimakorjatut bruttovuosiansiot 2002, EU-15 = 100
- Suomen kansainvälinen asema palkkatulojen verottajana. Yksinäisen palkansaajan keskimääräinen tuloverotus Suomessa ja muualla 2005 sekä arvioitu tuloverotus Suomessa 2007.
- Suomen kansainvälinen asema palkkatulojen verottajana. Yksinäisen palkansaajan rajaveroaste Suomessa ja muualla 2005 sekä arvioitu rajaveroaste Suomessa 2007.
- Työttömien määrän muutos koulutusasteittain 2001/7–2005/7, 2001/7 = 100
- Työttömien määrä koulutusasteen mukaan 2005/7

Pitkän aikavälin skenaario

- Valtiovarainministeriön vuoteen 2050 ulottuvassa perusvaihtoehdon skenaariossa oletetaan, että ei tapahdu rakenteellisia muutoksia esimerkiksi työn tuottavuuden kasvuvauhdissa tai työllisyysasteessa
- Talouskasvu hidastuu noin 1,5 % vuositasolla v. 2010 jälkeen. Valtion ja kuntien yhteenlaskettu alijäämä on v. 2030 noin 5 % BKT:sta ja v. 2050 jopa 10 % BKT:sta. Julkinen sektori velkaantuu liikaa. Johtopäätös on, että nykyinen julkisen sektorin rahoitus ei ole pitkällä tähtäimellä kestävä pohjalla.
- Jos sosiaali- ja terveystaloudessa tuottavuus kasvaa 0,5 %:n vuosivauhdilla, alijäämä ei ylitä 3 % missään vaiheessa. Julkisen sektorin rahoitustasapaino paranee oleellisesti.

Lähde: VM, Suomen vakausohjelman tarkistus 2004

USA:n ja eräiden muiden maiden tulotasoeron syyt

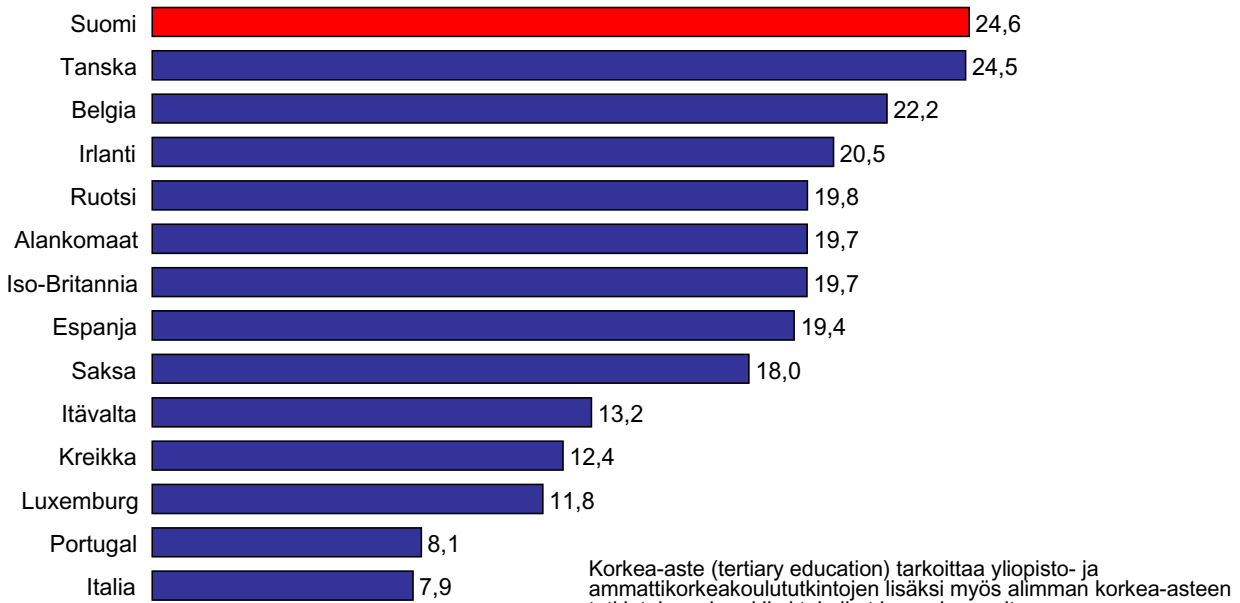
OECD:n mukaan ero työn tuottavuudessa selittää suurimman osan Suomen ja USA:n välisestä tulotasoerosta.

Tältä osin tilanne Suomessa on erilainen kuin vaikkapa Saksassa ja Ranskassa, joissa tulotasoero USA:an nähden selittyy pääosin työpanoksella.

Huono tuottavuus on ensisijaisesti palvelusektorin ongelma. Suomen teollisuudessa tuottavuus on jopa parempi kuin USA:ssa.

Lähde: OECD, Economic Surveys 2004 Finland

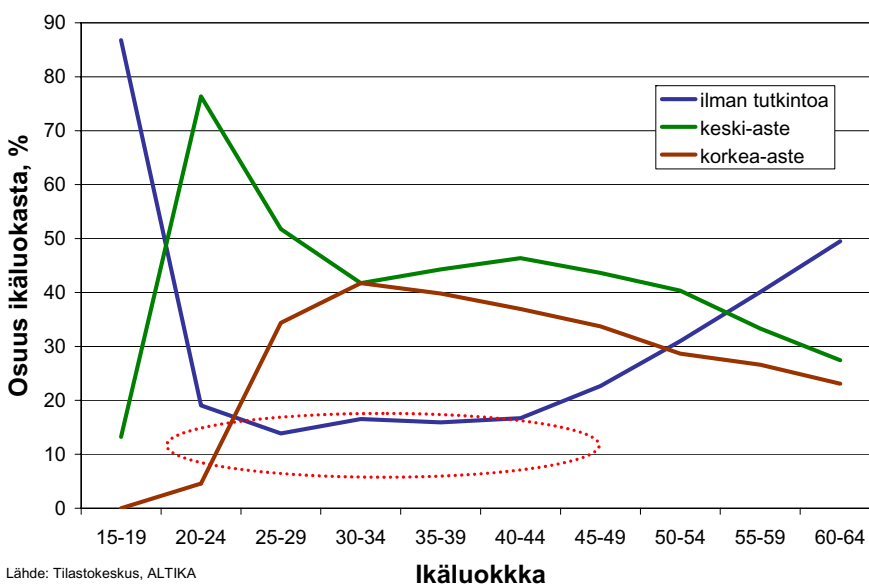
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä vuonna 2003 EU-15 maissa

Lähde: Eurostat

Alankomaiden luku vuodelta 2002, Ranskasta tietoa ei saatavilla

Työkäisen (15-64 v.) väestön koulutustaso ikäryhmittäin 2003

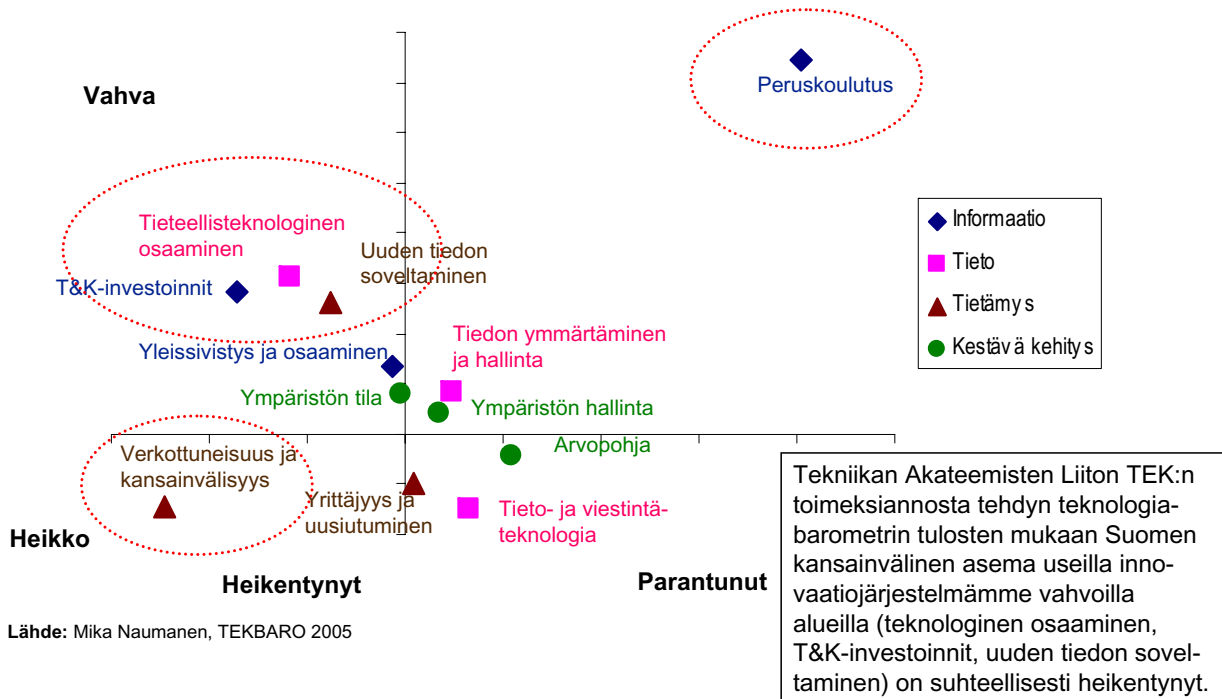

Lähde: Tilastokeskus, ALTIKA

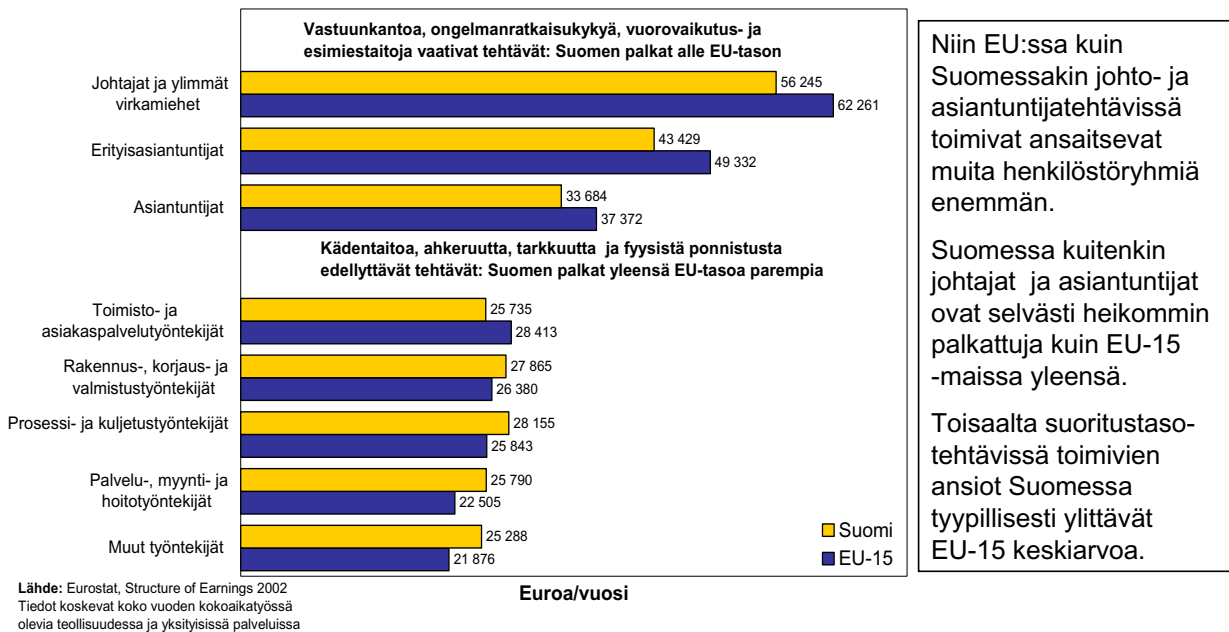
Jo nyt eurooppalaista huippua oleva korkea-asteen koulutuksen saaneiden väestöosuus kasvaa vielä pitkään tulevaisuudessa. Peräti 40 % ikäluokasta 30-34-vuotiaat on saanut korkea-asteen koulutuksen.

Samalla näyttää siltä, että viimeisten 20 vuoden aikana noin 15 % kaikista ikäluokista on jäänyt ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa.

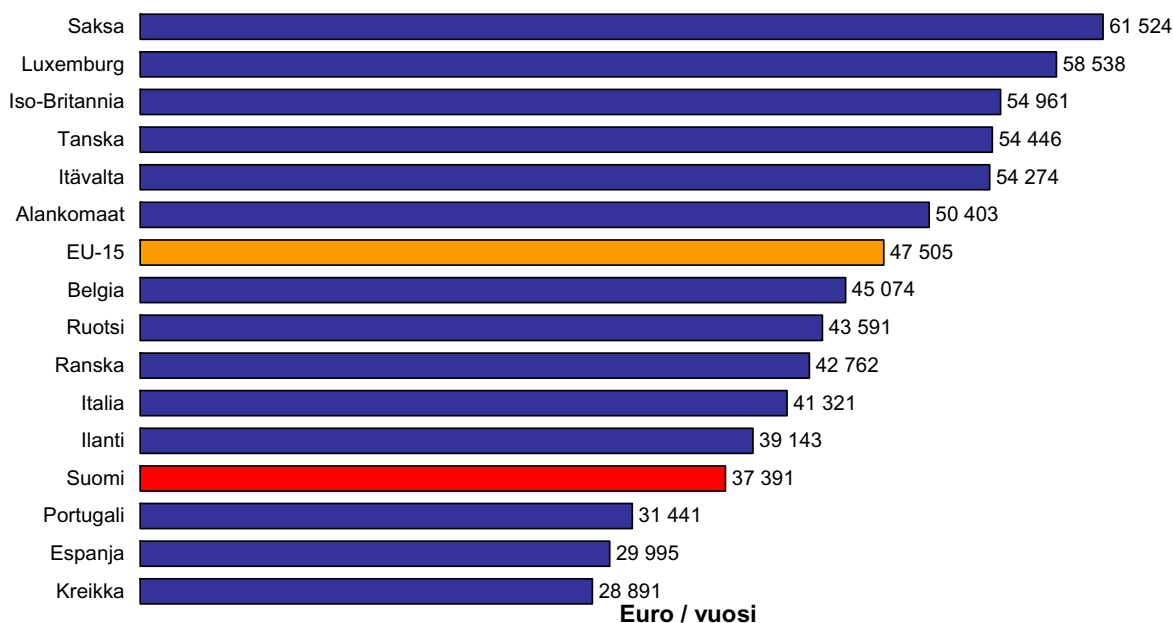
Suomen asema ja sen kehitys suhteessa vertailumaihin vuosina 2004-2005 teknologiabarometrin mukaan

Bruttovuosiansiot Suomessa ja EU-15 maissa 2002 ammattiryhmittäin

Korkea-asteen koulutuksen saaneiden ostovoimakorjatut bruttovuosiansiot 2002

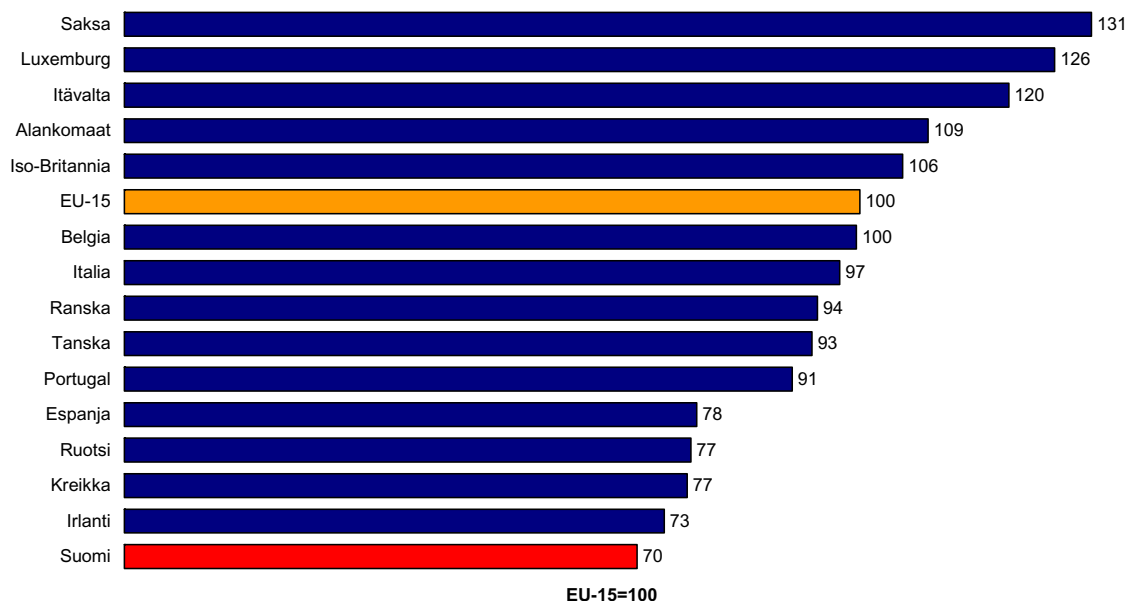

Lähde: Eurostat, Structure of Earnings 2002

Tiedot koskevat koko vuoden kokoaikatyössä olevia teollisuudessa ja yksityisissä palveluissa.

Korkea-aste (tertiary education) tarkoittaa yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen lisäksi myös alimman korkea-asteen tutkintoja, esimerkiksi teknikot ja merkonomit.

Korkea-asteen koulutuksen saaneiden ostovoimakorjatut bruttovuosiansiot 2002, EU-15=100

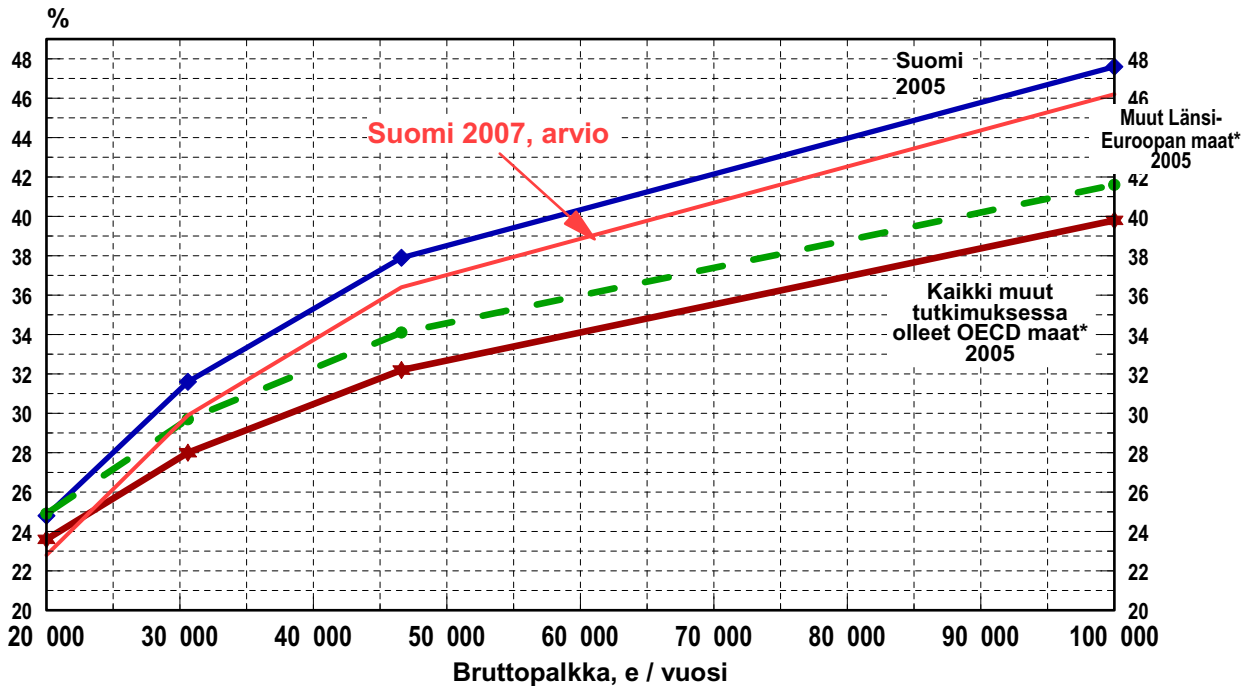

Lähde: Eurostat, Structure of Earnings 2002

Tiedot koskevat koko vuoden kokoaikatyössä olevia teollisuudessa ja yksityisissä palveluissa.

Korkea-aste (tertiary education) tarkoittaa yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintojen lisäksi myös alimman korkea-asteen tutkintoja, esimerkiksi teknikot ja merkonomit.

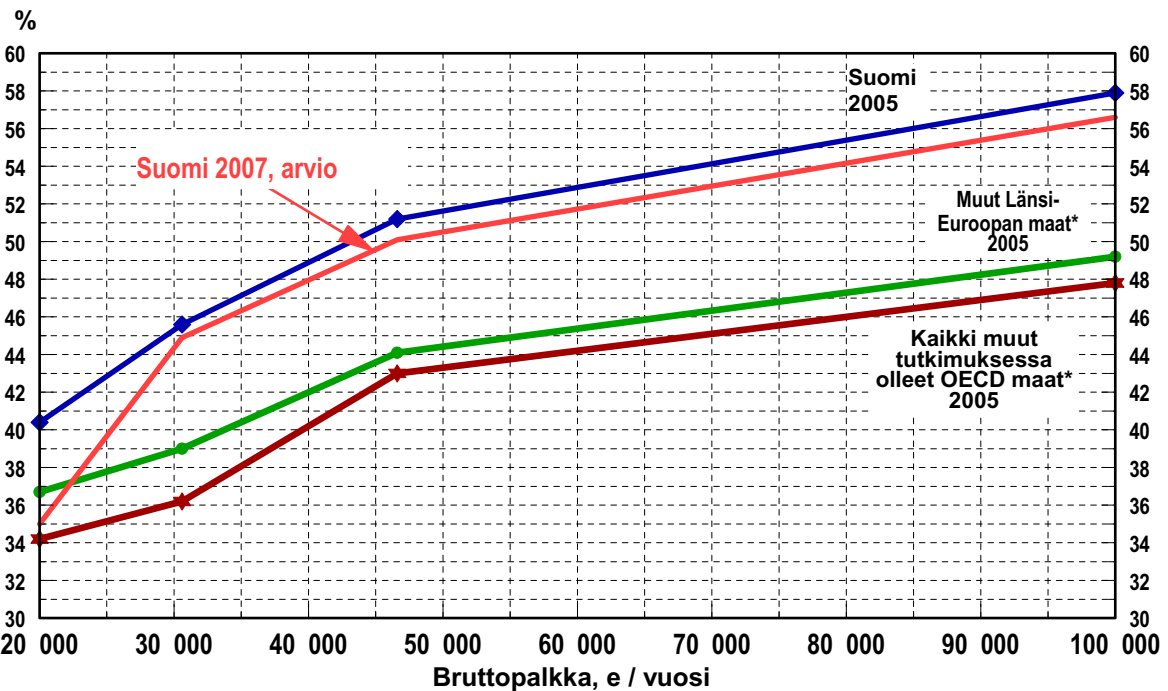
Suomen kansainvälinen asema palkkatulojen verottajana
Yksinäisen palkansaajan keskimääräinen tuloverotus Suomessa ja muualla 2005
sekä arvioitu tuloverotus Suomessa 2007, %

* Viro ei ole mukana keskiarvolaskelmissa

Lähde: Veronmaksajat, Kansainvälinen palkkaverovertailu 2005; Oma laskelma

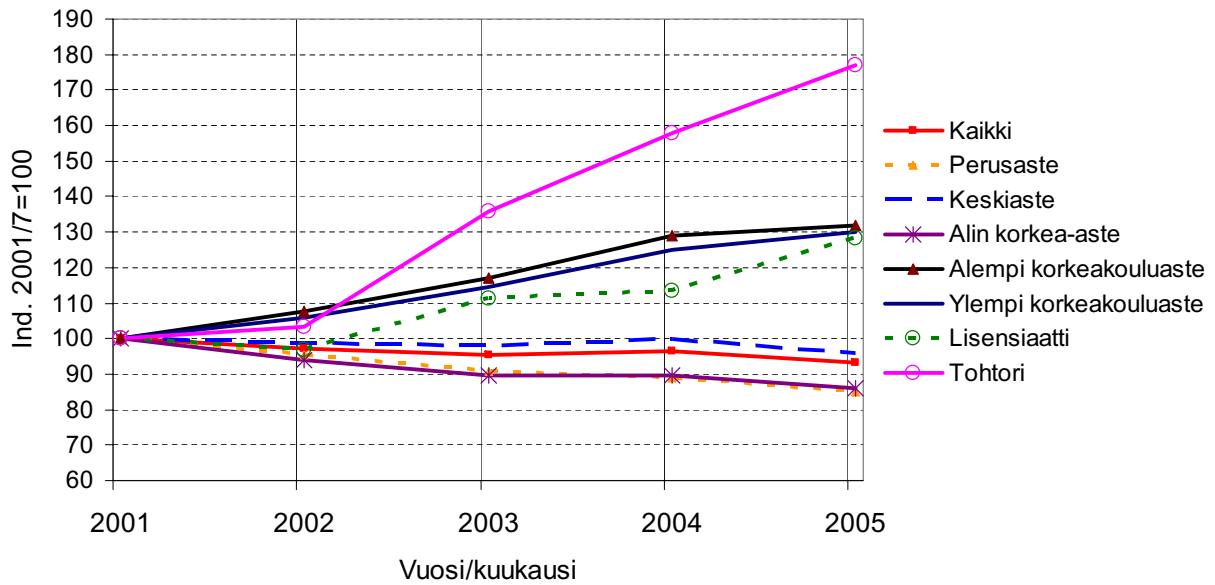
Suomen kansainvälinen asema palkkatulojen verottajana
Yksinäisen palkansaajan rajaveroaste Suomessa ja muualla 2005
sekä arvioitu rajaveroaste Suomessa 2007, %

* Viro ei ole mukana keskiarvolaskelmissa

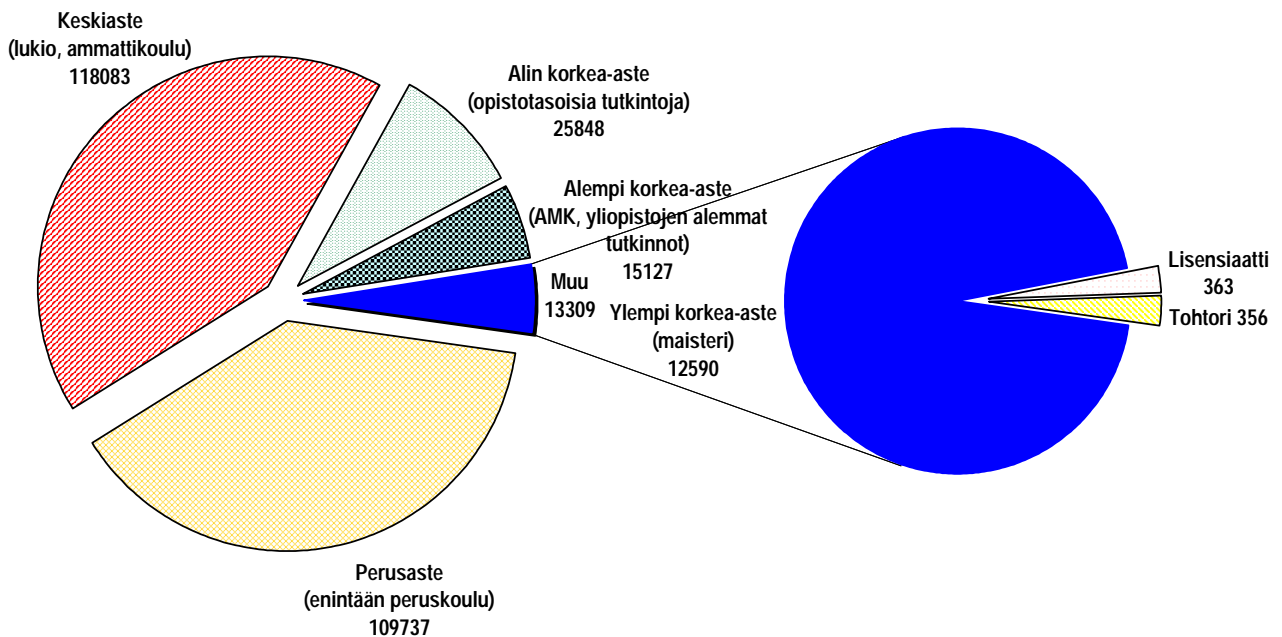
Lähde: Veronmaksajat, Kansainvälinen palkkaverovertailu 2005; Oma laskelma

Työttömien määrän muutos koulutusasteittain 2001/7 - 2005/7, 2001/7=100

Lähde: Työministeriö, Työttömyystilastot

Työttömien määrä koulutusasteen mukaan, Ikm 2005/7

Lähde: Työministeriö, Työttömyystilastot

AKAVA

**Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki
puhelin 020 7489 400, faksi (09) 142 595
www.akava.fi**